The Devil Debates an Angel

༄༅། །གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་ཕྱག་རྒྱ་ཆེན་པོའི་ངོ་བོ་ངོས་འཛིན་ལས་བརྩམས་པའི་ཤེས་རབ་དང་བདག་འཛིན་གཉིས་ཀྱི་གཤགས་འདེབས།།

1
This is an argument which occurred one time between Wisdom and her opponent, whose name was The Tendency to Think that Things are Real. It all started when Wisdom was identifying what the word "Mahamudra" meant, at three different stages in a person's life: in the way things normally are for them; in the way they are as this person practices the spiritual path; and as they are when the person reaches the fruit of their practice.

།བླ་མ་ལྷག་པའི་ལྷ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ།

2
I bow down to my Lama, Angel of Angels.

།གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་ཕྱག་ཆེན་ནི།
།ངོ་བོ་ངོས་འཛིན་འདི་ལྟར་རོ།

3
Here is how we identify
What the Mahamudra is—
The Great Seal—
At three different stages
In a person's life:

As they normally are,
While they practice the path,
And as they reach the result.

།ཁམས་གསུམ་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་དང་།
།ཁྱད་པར་རང་གི་སེམས་ཉིད་ནི།
།ཐོག་མེད་གཏན་མེད་དུས་རང་ནས།
།མ་རིག་སེམས་ནི་ནམ་གྱུབ་དུས།
།སེམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་ལྷན་ཅིག་གནས།
།དེ་ནི་གཞི་ཡི་ཕྱག་ཆེན་ཡིན།

4
What is Mahamudra
In a person as they normally are?

It is the true nature of their mind—
Of the minds of every living creature
In all three parts of the universe,
And for each of us especially
The reality of our own mind.

It is the nature of the mind
As it has existed
For time beyond any beginning at all,
For as long as the mind
Has misunderstood
The way that all things are.

།མ་རྟོགས་པ་རྣམས་བདེན་པར་འཛིན།
།དེ་ཡིས་ད་བར་འཁོར་བར་འཁྱམས།

5
Those who have still not understood things
Believe that these things are real.
This has forced them to continue wandering
Here in the cycle of pain.

།དེ་ཡི་དངོས་གཉེན་བདག་མེད་དེ།
།དངོས་སུ་རྟོགས་པའི་ཤེས་རབ་ཡིན།
།དེ་ལས་གཞན་དུ་གཉེན་པོ་མེད།

6
There is one thing that works
Directly to stop
This misunderstanding;
And that is the wisdom
Where we are able
To perceive directly the fact
That nothing is itself.
Misunderstanding cannot be stopped
By anything else at all.

།ས་བཅུ་ནས་བཟུང་གྲོག་སྦུར་བར།
།འཆི་བའི་དུས་སུ་འོད་གསལ་མ།
།དེ་ཡང་གཞི་ཡི་ཕྱག་ཆེན་ཡིན།

7
The clear light of the time of death
In every being from those who have reached
The tenth of the bodhisattva levels
On down to ants who crawl the earth
Is also the Mahamudra
In a person as they normally are.

།བསྒོམས་པའི་འོད་གསལ་དེ་བསྲེས་ནས།
།མཉམ་གཞག་ངང་དུ་ནམ་འཛོག་པ།
།དེ་ནི་ལམ་གྱི་ཕྱག་ཆེན་དང་།

8
This Great Seal at the point
Where a person is on the spiritual path
Is where they combine this clear light together
With one which they bring up in their mind
Engaged in a state of deep meditation.

།གཞན་ཡང་མཉམ་གཞག་ལ་གནས་ནས།
།སྤྲོས་མེད་ཤེས་རབ་བསྒོམ་པ་ནི།
།ལམ་གྱི་ཕྱག་ཆེན་ལྟ་བ་ཟེར།

9
We also call it
"The way of looking at things
In Mahamudra as it exists
While we are practicing the path"
When a person practices meditation
And contemplates upon wisdom
Which no longer imagines things.

།དེ་ཉིད་འཁྲུལ་མེད་མངོན་གྱུར་ན།
།འབྲས་བུའི་ཕྱག་ཆེན་མཐོང་ལམ་ཟེར།

10
When this same way of looking at things
Is freed from every form of mistake,

We call it "Mahamudra as it exists
At the stage of the fruit, the path of seeing."

།དེ་ཉིད་བརྟན་ཞིང་སྤེལ་སྒོམ་ལམ།
།བསྒོམ་པའི་ལམ་དང་སློབ་ལམ་ཟེར།

11
The period when we are consolidating
This understanding, and increasing it,
Is known as the "path of habituation."

These then are paths of practice,
Paths where we are still learning.

།ཤེས་སྒྲིབ་དག་པར་གྱུར་པ་ན།
།མི་སློབ་འབྲས་བུ་མངོན་དུ་གྱུར།

12
When we manage to purify our hearts
Of all the obstacles to omniscience,
We achieve the fruit, of no more learning.

།སངས་རྒྱས་ཡོན་ཏན་ཡོངས་རྫོགས་ཤིང་།
།མཛད་པ་སྣ་ཚོགས་སྟོན་པ་དང་།
།ཆོས་ཀུན་ལག་མཐིལ་སྐྱུ་རུ་བཞིན།
།མངོན་སུམ་གཟིགས་ཀྱང་ཆོས་ཉིད་ལས།
།མི་གཡོ་བདེ་སྟོང་ཟུང་འཇུག་སྐུ།
།མི་འགྱུར་ཆོས་ཉིད་གནས་པ་ལ།

།ཆོས་སྐུ་ཞེས་ཀྱང་བཏགས་པ་ཡིན།

13
Every fine quality of an enlightened being
Is fulfilled within us;
We display a rainbow of enlightened deeds,
And we see all the things that exist
Plain as a marble in the palm of our hand.

At the same time though we never waver
From the way that all things are.
We live in the holy body
Of the union of bliss and voidness,
Within the immutable nature of things—
A state which is also called
The body of the dharma.

།ཐུགས་རྗེ་ཡི་ནི་སྨོན་ལམ་དང་།
།གདུལ་བྱ་མོས་པའི་རྐྱེན་ཚོགས་ཀྱིས།
།ཆོས་སྐུ་ལོངས་སྐུ་སྤྲུལ་སྐུ་དང་།
།ས་ལམ་ཡོན་ཏན་འཕྲིན་ལས་སོགས།
།སྣང་ཙམ་དུ་ནི་མ་གཏོགས་པ།
།དོན་ལ་ཡོད་པར་མ་མཐོང་ངོ །

14
Now certain conditions gather together:
The prayer born of their heart's compassion,
And the wishes of their disciples.

These cause the appearance of the body of dharma,
The bodies of enjoyment and emanation,
And the qualities of the levels and paths.

Remember though that these only appear—
They could not be seen to exist, in actuality.

།དེས་ན་དོན་ལ་བདག་གྲུབ་པ།
།འཁྲུལ་བ་ལས་ཀྱང་ཆེས་འཁྲུལ་བས།
།ད་ནས་བཟུང་སྟེ་དུས་ཀུན་ཏུ།
།བདག་འཛིན་འཁྲུལ་བ་ཁྱོད་སྤོང་བས།
།ཁྱོད་རང་མི་དགའ་མ་བྱེད་པར།
།གར་འགྲོའི་གནས་སུ་ཁྱོད་རྒྱུག་ཅིག །

15
Thinking then that things could exist
As themselves in actuality
Would be a mistake that was far beyond
Every other mistake there is.

From this moment on then,
And for all of time,
I will give you up,
You great mistake,
The idea that things could be themselves.

And I ask you not to take offense;
Leave now this place,
And go wherever else you will.

བདག་ཏུ་འཛིན་པས་ལན་སླས་པ།

16
The Tendency to Think that Things are Real replied,

།སེམས་ནི་གང་དུ་གྲུབ་ཙམ་ནས།
།སེམས་དང་དུས་མཉམ་འོངས་ནས་ནི།
།ཁ་འཛིན་གཉགས་འདེབས་ངེས་བྱས་ཤིང་།

17
I have been your mind's companion
For as long as the mind's existed;
And so surely now you are arguing
With someone who has always cared for you.

།ཕ་མས་བུ་ལ་བརྩེ་བ་བཞིན།
།བརྩེ་བས་བསྐྱངས་ཤིང་ལྟོ་གོས་བྱིན།

18
I have loved you like a father,
I have loved you like a mother;
I have cared for you with love,
I have given you food, and clothes.

།འདོད་པ་ལ་སོགས་དུག་གསུམ་གྱི།
།ཚོས་སྐོར་བརྩད་ཅིང་དགེ་ཚོགས་ཀྱི།
།དགྲ་འདུལ་ངས་ནི་མ་བྱས་ན།
།དགྲ་དེ་སུ་ཡིས་ཐུལ་བར་འགྱུར།

19
I was the one

Who brought you to the Dharma
Of liking things in the wrong way,
And the other two poisons as well.

I was the one who defeated the foe
Of your attempts to do good deeds;
How could you ever have stopped this enemy
If it wasn't for my help?

།ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་ལན་སླས་པ།

20
And Wisdom said in her turn,

།སེམས་ནི་ཐོག་མར་གྲུབ་ཙམ་ནས།
།ཡེ་ནས་ཡོད་ནི་མ་མྱོང་ན།
།ཁྱོད་ནི་སུ་དང་ལྷན་ཅིག་གནས།

21
The mind itself, since the very moment
That it ever began has never existed;
Who then is it that you claim
To have always accompanied?

།ཡང་དག་པར་ནི་ཁྱོད་རང་ཡང་།
།གདན་ནས་མེད་ན་ཁྱོད་ཀྱིས་ནི།
།ཁ་འཛིན་གཞགས་འདེབས་གསོས་བསྐྱངས་སོགས།
།སུ་ཡིས་སུ་ལ་བྱེད་པར་འགྱུར།
།གར་འགྲོར་རྒྱུག་ལ་ལོག་མ་འོང་།

22
In an absolute sense, you yourself
Have never even existed;
Who then was it that cared for whom?
Who is arguing then, with whom?
Who could have brought up whom,
And who could shelter whom,
Or anything else at all?
Leave me, go wherever else you will;
But be sure that you never return.

།བདག་ཏུ་འཛིན་པས་ལན་སྨྲས་པ།

23
The Tendency to Think that Things are Real next gave this answer:

།ཡང་དག་དོན་དུ་ང་བས་ནི།
།ཁྱོད་རང་ཡང་ནི་གཏན་མེད་ན།
།ཁྱོད་ཀྱིས་སུ་ཡི་ཕྱོགས་འཛིན་བྱེད།
།ཡོད་ཆོས་རྡུལ་ཙམ་མ་གྲུབ་ན།
།འོང་དང་མི་འོང་ཁྱོད་འདོད་དམ།

24
In an absolute sense,
As you've suggested yourself,
It is you who ever much more than me
Have never existed at all.
Whose side then in this disagreement
Are you qualified to take?

You're the one who claims that there

Is not a single atom of anything
That could exist here in the universe;
And so might I presume to ask you
Whether you think that anything
Could ever come, or not come?

།ངས་ནི་ཐ་སྙད་ཙམ་དུ་ནི།
།སེམས་དང་དུས་མཉམ་འོངས་པ་ཡིན།
།དོན་ལ་ཁྱོད་པས་ང་མི་འདོད།
།ཐ་སྙད་ཡོད་ལ་སྐུར་འདེབས་ན།
།ཆད་པའི་མཐར་ནི་མི་ལྟུང་ངམ།

25
Now I'm someone who indeed has come
Along with the mind at the very same time,
If only nominally. Isn't it then the case
That if you deny my existence in fact,
You underestimate who I am,
And fall off thus into the extreme
Of saying that nothing exists?

།རྒྱུ་འབྲས་རྟེན་འབྲེལ་བྱ་བྱེད་རྣམས།
།ཡོངས་ལ་ང་ཡིས་ཁྱབ་པ་ཡིན།
།དེ་བས་ཁྱོད་རང་གར་འགྲོར་སོང་།

26
Things cause every thing to happen;
Things depend on other things;
The workings of the world are real,
And my influence extends to them all.
It would seem then more appropriate

That you should be the one to leave,
And go wherever you will.

།ངེད་རྣམས་ཐ་སྙད་བྱ་བྱེད་ལ། །ཁྱོད་ནི་འདིར་སྡོད་རིགས་མ་ཡིན། །དོན་དམ་བདེན་མེད་ཁྱོད་རང་གིས། །ངེད་དང་འགལ་བས་ཕར་རྒྱུག་ཅིག

27
It's wrong for you to stay here amongst
All of us who represent
The way things work in a nominal way.
My dear Miss Nothing Exists in an Ultimate Way,
You and I cannot coexist; now leave!

།ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་ལན་སྨྲས་པ།

28
And Wisdom replied,

།དོན་དམ་ཁྱོད་མེད་ཨ་ཙང་ཆེ། །ཐ་སྙད་དུ་ཡང་ཁྱོད་མེད་པས། །རྟེན་འབྲེལ་བྱ་བྱེད་རྒྱུ་འབྲས་རྣམས། །ཁྱོད་ལ་དབང་བྱར་གཏན་མེད་དོ།

29
Understand that it's not just the case
That you don't exist in an ultimate way—
You're not even nominally there.

And there is nothing at all over which you reign:
Not those things which depend on others;
Not things which do, or which are done;
Nor those that cause any other.

།དེ་ཡི་རྒྱུ་མཚན་ཅི་སྙེ་ན།
།ཁྱོད་ཀྱི་ལུགས་ལ་འདུས་བྱས་རྣམས།
།བལྟོས་མེད་ངོ་བོས་གྲུབ་པ་དང་།
།གཞན་ལ་རག་ནི་མ་ལས་པ།

30
And why is that? Let me tell you.
According to the system that you follow,
All things which are produced by others
Exist in and of themselves,
Without depending on anything else,
Without relying on others.

།རང་བཞིན་གཞན་དུ་མི་འགྱུར་དང་།
།བདེན་པར་གྲུབ་དང་ཡང་དག་གྲུབ།
།དོན་དམ་གྲུབ་དང་རང་བཞིན་གྲུབ།

31
Their nature then would be such
That they could never change to something else;
They would exist in reality,
And exist absolutely;
They would exist in an ultimate way,
And by their very nature.

།རྟག་པ་བརྟན་པ་ཐེར་ཟུག་ཅིང་།
།རང་བཞིན་མི་འཇིག་འགྱུར་མེད་གནས།

32
They would have to be unchanging;
They would have to be fixed, concrete;
They would have to stand on their own;
Their nature would be that they never stopped,
And stayed forever immutable.

།དེ་ཡི་དཀྱིལ་ན་ཁྱོད་བསྡད་པས།
།གློ་བུར་རྒྱུ་རྐྱེན་ལ་བལྟོས་པའི།
།རྟེན་འབྲེལ་བྱ་བྱེད་ཁྱོད་ལ་མེད།

33
And if somehow you were able to live
In the midst of these, then the way things work,
—The way that things depend on others,
On causes and conditions that come and go—
Could never apply to you.

།བལྟོས་དང་མི་བལྟོས་དངོས་འགལ་དང་།
།ཁྱོད་ཀྱི་བློ་དང་ང་ཡི་བློ།
།འཛིན་སྟངས་དངོས་འགལ་ཞུགས་པ་ཡིན།
།ཚ་གྲང་ལྟ་བུར་འགལ་བ་ཡིན།

34
It's impossible for a single thing
To depend on other things and also not

Depend on them at the very same time.

The way you think of things,
And the way I think of things,
Are two incompatible things,
Like a single thing hot and cold.

།འདི་ལ་དགོངས་ནས་རྣམ་འགྲེལ་ལས།
།བདག་མེད་མཐོང་བས་འགལ་བ་ཡིན།
།འདི་ཡུལ་སུན་དབྱུང་མེད་པར་ནི།
།དེ་སྤོང་བར་ནི་ནུས་མ་ཡིན།

35
The very same thought we see expressed
In the *Commentary on Valid Perception:*

> They are incompatible, for we can see
> That things are not themselves;
> And you can never rid yourself of it
> Unless you are able to overthrow
> The object which it thinks it sees.

།ཞི་བ་ལྷ་ཡི་སྤྱོད་འཇུག་ལས།
།བརྟགས་པའི་དངོས་ལ་མ་རེག་པར།
།དེ་ཡི་དངོས་མེད་འཛིན་མ་ཡིན།

36
Master Shantideva as well
Has said in his *Guide to the Bodhisattva's Way:*

> You will never be able to grasp
> How the thing you think is there

Could never in fact have been there
Unless you can picture how it would be.

།བཞི་བརྒྱ་པ་ཡི་འགྲེལ་པ་ལས།

།གང་ཞིག་དངོས་པོ་རྣམས་ནི་གཞན་ལ་རག་མ་ལས་པའི་ངོ་བོ་རང་བཞིན་ཏེ། དེ་མེད་པ་ནི་བདག་མེད་པའོ།

།ཞེས་གསུངས།

37
And we see as well the following words
In the *Commentary to the 400 Verses:*

> When we speak of a "self-nature" that a thing could possess, what we're talking about is a quality in a thing where it never had to rely on anything else.
>
> The absence of this is what we mean when we say that "nothing is itself."

།རྒྱུ་མཚན་དེས་ན་ཁྱོད་དང་ནི།
།ང་ནི་ལྷན་ཅིག་མི་གནས་པས།
།ཙ་བ་ནས་ནི་མ་སྡོད་པར།
།གར་འགྲོའི་གནས་སུ་ཁྱོད་རྒྱུ་གཅིག

38
This then is the reason why
You and I could never both
Stay in this place together.

There's no way you can stay here;
Leave then, go, wherever you will.

།བདག་ཏུ་འཛིན་པས་ལན་སྨྲས་པ།

39
And the Tendency to Think that Things are Themselves replied,

།སེམས་དང་འགྲོགས་ཡུན་རིང་བས་ན།
།ཁྲི་བྲལ་བདག་གིས་མི་ཕོད་ཅིང་།
།བདག་ལ་གར་འགྲོའི་གཏོལ་ཡང་མེད།
།བརྩེ་བས་སྙིང་གི་དཀྱིལ་དུ་སྡོད།

40
I have lived here as the mind’s companion
For a very long time; I don’t think I could bear it
If I were to leave it now—
And who knows where I would go next?
Have mercy, allow me to stay
Here in the depths of the heart.

།སེམས་ལ་ང་ནི་མེད་པ་ན།
།སེམས་ལ་འདོད་པ་མེད་པར་འགྱུར།
།ཁོ་བོའི་ལྟོ་གོས་རྙེད་པ་མེད།
།སེམས་ཀྱིས་ང་འདོར་མི་ཕོད་དམ།

41
If I weren’t here inside the mind,
It would never want things ignorantly,
And then it would never be able to get
Things like food and clothing;
And so I’m not quite sure

That the mind would ever be able
To throw me out of it.

།གལ་ཏེ་ཕྱོད་པར་གྱུར་ན་ནི།
།ཁོ་ལ་སྔར་གྲོགས་མེད་པས་ན།
།ཕྱིས་གྲོགས་བཙལ་བས་མི་རྙེད་ཅིང་།
།ཁོ་ལ་ཁྲེལ་གཞུང་མེད་པ་ཡིས།
།ང་ཡི་ལ་ཡོགས་སེམས་ལ་འོང་།

42
If the mind did manage to expel me,
It would lose its oldest friend,
And thus you see become unable
To find any friends after that.

And to throw me out
Would be something shameless;
Whatever retribution that you might expect
To come to me would come instead
Back to the mind itself.

།ཤེས་རབ་ཁོ་ལ་གསར་འགྲོགས་བྱས།
།ང་ནི་བསྐྱུར་བར་འདོད་པ་འཁྲུལ།

43
The idea that wisdom should become
The new companion of the mind
And that I should go into exile
Is a very grave mistake.

།བསྐྲུར་བསྐྲུར་ཟེར་མི་མང་ལགས་ཀྱང་།
།བསྐྲུར་མི་སུ་ཡང་མ་བྱུང་ཞིང་།
།ང་ཡིས་བྱིན་རླབས་བྱས་ཡོད་པས།
།ད་དུང་སུས་ཀྱང་བསྐྲུར་མི་ཐུབ།

44
Many have threatened me many times,
Claiming they would send me out from the mind;
But so far no one has managed to do it.
Neither in the days to come
Will anyone ever succeed in this,
For I have granted to this mind
My own most holy blessing.

།དེ་ཡི་རྒྱུ་མཚན་ཅི་སྙེ་ན།
།སྙིང་སྟོབས་ཅན་གྱི་འཕགས་པ་ཡང་།
།ང་ཡི་བྱིན་རླབས་བརྟན་པས་ན།
།ས་བདུན་བར་དུ་ང་དང་འགྲོགས།

45
And why is that?
Even in someone of greatest courage
Who has also seen emptiness directly,
My blessing remains so steadfast that
Up through the seventh bodhisattva level
They continue to bring me with them.

།ང་ཡིས་བསྒྲོས་པའི་དྲི་མ་དེ།
།ས་བཅུ་བར་དུ་འགྲོགས་པས་ན།

།ཐ་མལ་མི་ལ་སྨོས་ཅི་དགོས།

46
In fact the stain of my impurity
Accompanies a person
All the way to the tenth of the levels;
What need then is there to mention
How I remain in normal folks?

།ཤེས་རབ་ཟེར་ཀྱང་རེས་འགའ་ཙམ།
།ང་ནི་རྒྱུན་དུ་འགྲོགས་པ་ལ།
།ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་ལང་མི་འགྱུར།

47
Wisdom you only visit the mind
Now and again, whereas I stay
Here as its constant companion—
How then could you oppose me?

།ཁོ་བོའི་འཁོར་དུ་གཏོགས་པ་ཡི།
།དུས་གསུམ་ལ་སོགས་གཙོ་བྱས་པའི།
།ཕྲག་དོག་སེར་སྣ་གཡོ་སྒྱུ་རྒྱགས།
།ལྷ་ངན་དྲུག་ཅུ་རྩ་གཉིས་དང་།
།ང་རྒྱལ་ལེ་ལོ་བག་མེད་སོགས།
།འདོད་ཆེན་རྒྱུན་དུ་ཁོ་བོས་གཏོང་།
།འབྲལ་བ་ལས་ནི་གནོན་པའང་དཀའ།

48
I send before me my assistants,

Who for the mind are bosses
That have controlled it,
And control it now,
And shall ever control it,
Without a pause.

These are Jealousy, Refusing to Share,
Deceit, and Pretending to Be
Someone that You Are Not;

Vanity, Pride, and Sixty-Two
Mistaken Ways of Viewing the World;

Pride and Laziness,
And Refusing to Think of Others,
Along with the rest as well—
All of them forms of an unstoppable wish
To get things for ourselves.

It is not a question of all of us
Departing now from the mind;
Rather it seems that more of us
Are constantly moving in.

།ང་ནི་རྒྱུན་པའི་སྙིང་མི་ཡིན།
།ཁྱོད་ནི་གློ་བུར་ཤེས་རབ་སྙེ།
།འགྲོ་ན་ཁྱོད་རང་འགྲོ་བའི་རིགས།

49
I am the unwavering confidante
Staying in the depths of the heart,
While you are the occasional flash
Of some small understanding.
If one of us then were forced to leave,
I should think it would be yourself.

།རྩོད་པས་སྤྲེད་བུ་འབུད་པ་དང་།
།ཕྱིས་སྐྱེས་རྭ་ཡི་གཏམ་འདི་མཚར།

50
All this talk about your younger brother
Being a devil with horns on his head
And fighting to drive him from the warmth
Of this the hearth of our mind
Is simply incredulous.

།ང་ནི་སེམས་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ།
།ལས་ལས་གྲུབ་སྟེ་སྐྱེས་པས་ན།
།དུས་གསུམ་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི།
།མཐུ་ནུས་རྫུ་འཕྲུལ་ཀུན་གྱིས་ཀྱང་།
།།ཁོ་བོ་འབུད་པར་ག་ལ་ནུས།
།ནུས་ན་ཐུགས་ལ་དེ་ལས་མེད།

51
The reason that I am living here,
The inborn companion of the mind,
Is that Karma put me here;
It was Karma that gave me birth.
How then could anything drive me away?

Not even the might and power
Of every Buddha of all of time—
Not all the miracles that they can perform—
Could ever overcome Karma;
If that could be, then the mind would be
Something outside of Karma itself.

།ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་ལན་སྨྲས་པ།

52
And Wisdom said back,

།བོང་བུ་ཞོན་ནས་བོང་བུ་འཚོལ།
།ཁྱོད་ནི་སྐྱེས་པ་ཕོ་ནས་ནི།
།འདི་རུ་སྡོད་པ་འཛིན་སྣངས་འགལ།

53
You're riding out on the donkey
To look for the donkey you think you lost!
The very fact that you have popped up
Here within the mind
Is what makes it impossible
For you to stay, for the way
That you and I see things
Is completely incompatible.

།སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་ནི།
།སེམས་དང་དུས་མཉམ་གནས་དུས་ནས།
།ཡེ་སངས་རྒྱས་ཅིག་ཡིན་པ་ལ།
།འོན་ཀྱང་གློ་བུར་དྲི་མས་བསྒྲིབས།

54
The way of all things
Lies here within people;
It has lived there part and parcel
With their minds since minds began—
And this is the one primordial Buddha

That each of them already is;
It's just that this Buddha is veiled
By impurities that are not all
Innate parts of the mind.

།རྫོད་པས་སྐྱིད་བུ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཕུང་།
།ཕྱིས་སྐྱེས་རྭ་ཅོ་ཁྱོད་ཀྱིས་བྱས།
།ང་ནི་འདི་ན་འདུག་བཞིན་དུ།
།ཁྱོད་ནི་སྡོད་པའི་གནས་དང་ནི།
།རྟེན་ས་རྟེན་ཕུར་གང་དུ་བྱེད།

55
If anyone is ruining our happy home,
It's you!
If anyone has made
The younger brother a devil with horns,
It's you!
As long as I live here in the mind
You will have to be homeless—
How can you make your headquarters here?
How can you strike your home dagger here?

།ཅིས་ཀྱང་ཁྱོད་ནི་སྡོད་ཟེར་ན།
།བདག་གིས་འདི་ལྟར་དཔྱོད་པས་ན།
།ཁྱོད་ཀྱིས་རང་མཚང་མ་རླུགས་ཅིག

56
But if you still insist on remaining,
Then I shall perform
The following lines of reasoning;
And I rather believe that by the time

I finish with them you will have torn
Your own house down by yourself.

།སྤྱི་བོ་ནས་ནི་རྐང་པའི་བར།
།ཕུང་པོའི་ཚོགས་རྒྱུན་ཁྱོད་མིན་ཞིང་།

57
You can search the entire length
Of yourself from the top of your head
Down to the soles of your feet;
But you will find that neither
The sum of the parts to yourself,
Nor the stream of yourself,
Is you.

།ཚོགས་པ་མིན་ཞིང་རེ་རེའང་མིན།
།དེ་དག་ཀུན་ཀྱང་ཁྱོད་མིན་ནོ།
།རྟེན་འབྲེལ་རྟགས་ཀྱི་དཔྱད་པའང་བྱེད།

58
You are not all of your parts put together,
Nor are you any one of your parts.
None of these is who you are.
You could also look into all of this
With the line of reasoning
Which says that everything there is
Depends on something else.

།རྒྱུས་པར་ཟུང་དུ་བསྒྲུབས་ཡོད་ཡང་།
།ཆ་ཤས་ཚོགས་པའང་ཁྱོད་མིན་ཞིང་།
།རེ་རེའང་ཁྱོད་མིན་ཁྱོད་ཀྱང་མིན།

59
You could go further and check
Whether it goes both ways:
The sum of all your parts is not you,
Nor is any one part you,
Nor are you either of these.

།སེམས་ཀྱི་སྐད་ཅིག་སྔ་ཕྱི་ནི།
།ཁྱོད་མིན་ཁྱོད་ཀྱང་དེ་དག་མིན།
།དེ་ལྟར་སྐད་ཅིག་སྔ་ཕྱི་དང་།
།དེ་ཡི་སྐད་ཅིག་སྔ་ཕྱི་དང་།
།ཐ་མར་དུས་མཐའི་སྐད་ཅིག་མའི།
།སྐད་ཅིག་སྔ་ཕྱི་ཐམས་ཅད་ཀྱང་།
།ཁྱོད་མིན་ཁྱོད་ཀྱང་དེ་དག་མིན།

60
The successive moments of your mind
Are not you, nor are you them.
You are neither one moment nor the next,
Nor the start or end of any one moment,
Nor even the start or end of that time
Which is the shortest moment of all;
None of these moments is you,
Nor are you any of them.

།དེ་ཡང་སྐྲ་རྩེ་འབུམ་གཤགས་ཚོ།
།སེམས་ཀྱི་ངོ་བོ་གང་དུ་ཡང་།
།རང་བཞིན་གྱིས་ནི་མ་གྲུབ་ན།

།ཁྲོད་ཀྱི་ཕུང་མཚང་རྡོལ་བ་ཡིན།

61
You can go to a single hair on your head
And split it into a million strands
But you'll never come to some point
Where you find some quality of the mind
Which exists in and of itself—
Now everyone can see
The game that you've been playing.

།འཁྲུལ་བའི་རང་ངོ་ཞིག་པ་ཡིན།
།སེམས་ཀྱི་རྩ་བ་ཆོད་པ་ཡིན།
།དུག་གི་སྡོང་པོ་འགྲིལ་བ་ཡིན།

62
The illusion now is torn
The root of the mind is ripped
The poison tree is felled.

།ཉོན་མོངས་ཀུན་གྱི་དཔོན་པོ་དེ།
།ཤིས་དུར་དུ་ཚུད་པ་ཡིན།
།ཉོན་མོངས་ཀུན་གྱི་རྩ་བ་ཆད།

63
The king of every negativity
That exists within a person
Is laid to rest now in his grave;
The very root of every evil
Has finally been severed.

།ཉོན་མོངས་ལ་སོགས་ཆོས་ཀུན་ནི།
།གཏན་ནས་སྐྱེ་བ་མེད་པ་ཡིན།
།གནས་ལུགས་དོན་ཞིག་མཐོང་བ་ཡིན།
།ཡེ་ནས་ཡོད་མ་མྱོང་བ་ཡིན།
།གཞིས་སུ་གྲུབ་པ་མེད་པ་ཡིན།

64
None of our negative emotions—
And nothing else, in fact—
Has ever even begun.
Now we see the way
That all things really are:
They were never there at all,
They have been, forever, never.

།རང་བཞིན་གདོད་ནས་མ་གྲུབ་པ།
།སེམས་ཀྱི་རང་ངོ་མཐོང་བ་ཡིན།
།གནས་ལུགས་ཟངས་ཐལ་ཆེན་པོ་ཡིན།

65
We have seen now the real nature
That the mind really has:
For it has never possessed a single quality
Of its own since time began.
This is the mighty nature of things
Which no thing can ever stop.

།ལྟ་རྒྱུ་མེད་པའི་ལྟ་བ་ཡིན།

།མཐོང་རྒྱུ་མེད་པའི་མཐོང་བ་ཡིན།
།སྒོམ་རྒྱུ་མེད་པའི་བསྒོམ་པ་ཡིན།
།བརྗོད་དུ་མེད་པའི་དོན་ཞིག་ཡིན།
།སྨྲ་བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་པ་ཡིན།

66
This is the viewpoint that no one can view;
This is the sight that no one could see;
This is the meditation that no one could do,
And a thing which words cannot express:
A thing beyond all speaking,
A thing beyond all thinking.

།མཁན་པོ་ཉིད་ཀྱང་སྨྲ་བསམ་འདས།
།གཉེན་པོ་ཉིད་ཀྱང་རང་སར་གྲོལ།
།ཀུན་རྟོག་ཡིད་ཀྱི་དམིགས་གཏད་ཞི།
།དེ་རྣམས་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་ཡིན།

67
This is the master
That no one can describe;
This is the antidote
Which fixes itself;
And the way we imagine things to be
Is forever put to rest.
All of these are different ways
Of saying the very same thing.

།དྲིལ་བས་མཉམ་ཉིད་ཆེན་པོ་ཡིན།

།དུ་མ་རོ་གཅིག་བྲོ་བ་ཡིན།
།འཁོར་འདས་དབྱེར་མེད་བྲོ་བ་ཡིན།
།དེ་རྣམས་དོན་ལ་མཉམ་པར་བཞག

68
To sum, this is the single way
In which all things are equal;
It is the single song
Of all the man things there are.
This is what makes the cycle of pain
And the act of going beyond it
Inseparable one from the other.
And then we sink into deep meditation
Upon what these things are.

།མཉམ་པར་བཞག་པའི་བཞག་ངོ་ན།
།བདེན་འཛིན་ཁྱོད་པས་སངས་རྒྱས་མེད།
།ཚོས་དང་དགེ་འདུན་ས་ལམ་མེད།
།འབྲས་བུ་མངོན་དུ་གྱུར་པ་མེད།
།བདེན་པ་མེད་ཅིང་བརྟན་པ་མེད།
།ཚོས་ཀྱི་སྐུ་ཡང་མི་གདའ་ན།
།བདེན་འཛིན་ཁྱོད་ནི་ག་ན་མཆིས།
།ཀུན་རྫོབ་ཚོས་རྣམས་ལྟ་ཅི་སྨོས།

69
To the state of mind in this meditation,
There is no Buddha—
Even less than you,
My Tendency to Think that Things are Themselves.

To this state of mind
There is no teaching, no community,
No spiritual paths or levels,
No reaching any goal at all,
No truth nor lie
And no ultimate body of a Buddha.

How then could You exist,
Sitting there thinking that things are themselves!
How could there be there anything
Which wasn't as it appeared to be?

།ཉིང་འཛིན་དེ་ལས་ལངས་པའི་རྗེས།
།སེམས་ཉིད་སྟོང་པའི་མེ་ལོང་ལ།
།ཀུན་རྫོབ་སྣང་བའི་གཟུགས་བརྙན་ཤར།
།སྣང་ཙམ་མ་གཏོགས་གདན་མེད་པས།
།བདེན་འཛིན་སྡོད་པའི་ཡུལ་མེད་དོ།

70
And in the aftermath,
After a person comes out of this meditation,
The reflection of all those things
Which aren't what they appear to be
Appears once more within the mirror
Of this emptiness, of the mind as it is.

Apart from their appearance,
They don't exist at all—
There is no land there where the Tendency
To Think that Things are Themselves
Could ever make his home.

།སེམས་ཉིད་སྟོང་པའི་མེ་ལོང་དང་།
།ཀུན་རྫོབ་སྣང་བའི་རྟེན་འབྲེལ་གྱི།
།རྒྱུ་རྐྱེན་ཚོགས་པའི་སྣང་བ་ཙམ།
།མ་དཔྱད་ན་ཡིན་དཔྱད་ན་མེད།

71
All this world is but an appearance
Which forms when all the necessary
Causes and conditions have met—
It is only apparent, not what it seems,
A world where things occur
Because they depend upon others,
A reflection appearing in the mirror
Of emptiness, the mind as it is.

If we ask no questions, things are there;
When we start to ask them, things disappear.

།སྣང་བ་གློ་བུར་མིང་བཏགས་ཅན།
།དཔྱད་མེད་ཙམ་ལ་རྒྱུ་འབྲས་འཇོག

72
The way we think that certain things
Can act as causes for other things
Exists only in an apparent world;
In a world of names that come and go;
In a world we never question.

།དེ་ཡིས་ཚིམ་པར་མ་གྱུར་ན།
།བཙལ་བའི་ཚེ་ན་འཇོག་རྒྱུ་མེད།

73
But if we are not satisfied
With leaving the world like this,
And instead begin to investigate
How one thing can cause another,
In the end we come up with nothing.

།བྱ་བྱེད་རྐྱེན་ལ་བལྟོས་བཞིན་དུ།
།བདེན་པར་སྣང་བ་ཡ་རེ་མཚན།
།བདེན་པར་ཞེན་པ་དེ་བས་མཚར།
།མཚར་ཡང་ཞེན་པས་ཨ་ཐང་ཆད།

74
If you think about it it's passingly strange
That the workings of things can appear to us
As if all of them were real,
Even as they must still depend
Upon their conditions to happen.

The fact that we then believe they are real
Is something even more strange;
Strange but also sad,
In the way this belief exhausts us.

།བྱིས་པ་རྒས་པའི་རྒན་པོ་དེ།
།སྐྱེས་ཙམ་ཉིད་ནས་རྒན་པོ་རང་།
།གྲུབ་གྲུབ་འདྲ་བའི་སྣང་བ་དང་།
།དེ་ལ་ཞེན་པ་ཉིད་དང་མཚུངས།

75
An old man is a boy grown old;

But a boy who was old in actual fact
From the moment he was born;
And yet it seems to us
That he grows old gradually.

The way we believe now the world is real
Is exactly the same as how we believe
That the boy is how he appears to be.

།སེམས་ཉིད་སྟོང་པའི་ནམ་མཁའ་ལ།
།སྒྱུ་མ་ལུས་ཀྱི་སྤྲིན་ཚོགས་འཁྲིགས།
།སྣ་ཚོགས་རྟོག་པས་ཀུན་བསླངས་ནས།
།བྱ་བྱེད་ཡོངས་ཀྱི་ཆར་བབས་པ།

76
The clouds of the body, the illusion,
Gather in the sky
Of emptiness, the mind as it is.
Inspired by our many imaginings,
The rain of the entire way
That things around us work descends.

།སེམས་དང་སྣང་བའི་རྒྱུ་རྐྱེན་ལས།
།བྱུང་བར་སུ་ཡིས་མ་མཐོང་བ།
།དཔྱད་ན་ཆར་སྤྲིན་སེམས་ཉིད་གསུམ།
།བྱུང་ཡང་ནམ་མཁའ་རང་ལས་བྱུང་།
།ཐིམ་ཡང་ནམ་མཁའ་རང་ལ་ཐིམ།

77
Who could fail to see that they come

From the mind, and from all the various
Causes and conditions
That make them appear to us?

When you look into it you realize
That although these three different things—
The rain, the clouds, and the mind itself—
All occur, they occur but from the sky,
And when they disappear
They vanish into the sky itself.

།སེམས་ཉིད་སྟོང་པའི་མེ་ལོང་ལ།
།རྨི་ལམ་ལུས་ཀྱི་གཟུགས་བརྙན་ཤར།

78
The reflection of the body of the dream
Appears in the mirror of emptiness,
The mind as it really is.

།རྒྱུ་རྐྱེན་རྟེན་འབྲེལ་གཉིད་དང་ནི།
།སྔོན་ཆད་གོམས་པའི་བག་ཆགས་ཀྱིས།
།རྒྱུ་འབྲས་ཡོངས་ཀྱི་བྱ་ལས་མཁས།
།སྣང་ཙམ་དུ་ནི་ཀུན་གྱིས་མཐོང་།

79
The sleep here is all the ways that things
Cause other things—how each and every thing
Depends upon another.

And then due to the seed within our mind
Planted by the time we've already spent
Getting used to these ideas,

We become a master in understanding
The entire workings of causation.

Everyone comes then to see
How things are only apparent.

།དཔྱད་དང་སད་པའི་དུས་ན་ནི། །
།དོན་ལ་ཡོད་པ་ངས་མ་མཐོང་། །
།བྱུང་ཡང་སེམས་ཉིད་རང་ལས་བྱུང་། །
།ཐིམ་ཡང་སེམས་ཉིད་རང་ལ་ཐིམ། །

80
When we examine things—
That is, when we awake—
Then we see that nothing exists
In and of itself.

Things do happen, but we understand
That they happen from the mind itself.
Things do fade away, but we know
That they fade from the mind itself.

།སྣང་བ་ཙམ་ལ་ལས་འབྲས་འཇོག །
།སེམས་ཉིད་སྟོང་པའི་ཀུ་ནང་དུ། །
།ཤེས་རབ་བློ་བའི་གཟུགས་བརྙན་ཤར། །
།ལྷ་ངན་སྨུན་པ་སེལ་བ་དེ། །

81
We can say that our actions
Do produce consequences,
But only apparently.

The reflection of the moon of wisdom
Appears in the still water of emptiness,
The mind as it really is,
And its brightness dispels the darkness
Of all the different mistaken ways
In which we see all things.

།སེམས་ཉིད་སྟོང་པའི་ཆུ་དང་ནི།
།ཤེས་རབ་ཟླ་བའི་རྙེན་འབྲེལ་གྱིས།
།གནས་ལུགས་རྟོགས་པ་ཀུན་གྱིས་མཐོང་།
།སྣང་བ་ཙམ་དུ་ཐ་སྙད་འཇོག།

82
Certain events are set in motion
When the moon of wisdom appears upon
The still waters of emptiness,
The mind as it really is.

Everyone then comes to see,
Everyone realizes,
The way things really are.

Nominally speaking then
We can say that all things do exist,
If only in an apparent way.

།དཔྱད་དོན་གྲུབ་པ་ངས་མ་མཐོང་།
།དེ་རྣམས་བྱུང་ཡང་སེམས་ལས་བྱུང་།
།ཐིམ་ཡང་སེམས་སྟོང་རང་ལ་ཐིམ།

83
I don’t see how the object
That we are checking to find

Could ever really exist;
Things do happen, but they happen
From the mind;
Things do fade away,
But they fade into the emptiness,
Fade into the mind itself.

།སེམས་འདི་སྟོང་པའི་བྲག་རི་ལ།
།ཆོས་སྒྲ་མཐོན་པའི་སྒྲ་ཞིག་ཤར།
།གནས་ལུགས་སྒྲོ་འདོགས་ཆོས་པའི་སྒྲ།
།བྲག་ཅའི་སྐད་དུ་སྒྲོག་པ་འདི།

84
The mind perceives the exalted sound,
The words of these very teachings,
Within the canyons of emptiness;
But these words themselves, sounds that correct
Our habit of overestimating how things really are,
Are actually just an echo
Sounding back to us.

།སྟོང་པའི་ཚིག་གི་སྒྲ་ཆེན་དང་།
།སེམས་སྟོང་བྲག་ཆེན་ཚོགས་པ་ཡི།
།རྒྱུ་རྐྱེན་ལས་སྐྱེས་སྟོང་སྒྲ་སྒྲོག
།མ་རིག་མུན་སེལ་སྒྲོན་མེ་ཡིན།

85
The mighty roar of the words of emptiness
Fly to meet the vast canyon walls
Of the mind of emptiness;

And then because the causes and conditions
Are complete, the sound of emptiness
Is born and sounded back.

།སྣང་བ་ཙམ་དུ་ཐོས་བསམ་མཛོད།
།དཔྱད་ན་ཡོད་པར་ངས་མ་མཐོང་།
།བྱུང་ཡང་སེམས་ཉིད་རང་ལས་བྱུང་།
།ཐིམ་ཡང་སེམས་སྟོང་རང་ལ་ཐིམ།

86
We learn, and we study,
But only apparently;
I don't see that there is anything there
If one pauses to examine them.

Things do happen, but we understand
That they happen from the mind itself.
Things do fade away, but we know
That they fade from the mind itself.

།དེས་ན་ཁྱོད་དང་ང་གཉིས་ནི།
།འཛིན་སྣངས་དངོས་འགལ་ཞུགས་པ་འདིས།
།ལྷན་ཅིག་སྡོད་པའི་གནས་མ་མཆིས།
།ཁྱོད་རང་འགྲོ་བའི་གནས་ལ་རྒྱུག

87
Thus the way that you and I
See things is completely incompatible;
There is no one place in the universe
Where both of us could reside.

And so it is you who must leave,
And go wherever you mght.

།བདེན་པར་འཛིན་པས་ལན་སྨྲས་པ།

88
The Tendency to Think that Things are Themselves replied,

།ཁྱོད་ཀྱིས་སྟོང་སྐད་ཅི་སྨྲས་ཀྱང་།
།ང་ཡིས་ཆོས་བརྒྱད་བཏང་ན་མངོན།
།ང་དང་ཁྱོད་གཉིས་འཛིན་སྟངས་ནི།
།དངོས་འགལ་ཞུགས་པ་ང་ཡང་འདོད།
།ལྷན་ཅིག་འགྲོགས་པའི་གནས་མིན་ན།
།ཁྱོད་རང་གཞན་དུ་འགྲོ་བའི་རིགས།

89
You chatter on about emptiness,
But it’s me who actually takes action,
Sending forth the eight attitudes.

I would also agree
That the way that you see things
And the way I see them
Are completely incompatible;
This mind is not a place
Where you and I could live together—
If you were the one to leave then
That would be best of all.

།ང་ནི་ནང་གི་སྙིང་མི་ཡིན།
།ཁྱོད་ནི་གློ་བུར་ཡུད་ཙམ་ཡིན།
།ང་དང་སེམས་ཉིད་འགྲོགས་པ་འདི།
།རི་ཡི་རྒྱལ་པོ་རི་རབ་འདྲ།
།གཡོ་འགུལ་མེད་པར་སྡོད་པ་ཡིན།

90
I am part of the inner circle;
You are fleeting, of a moment.
The partnership between me and this mind
Is like Mount Meru, king of mountains:
I stay steadfast, I stay unmoving.

།ཁྱོད་ནི་སྐད་ཅིག་གློག་དང་འདྲ།
།ང་ནི་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་འདྲ།
།སྐྱེ་བྲི་མེད་པར་སྡོད་པ་ཡིན།
།ཁྱོད་ནི་རྨི་ལམ་ཡུད་ཙམ་ཡིན།
།ང་ནི་རྒྱ་མཚོའི་རྒྱུན་དང་འདྲ།

91
You come into the mind
Like a flash of lightning,
Here but for an instant;
I though am the great salt sea,
Ever-present, never-beginning,
Staying and never to dry.
You are a strange moment within a dream,
I surge on, a mighty ocean current.

།ཁྱོད་ནི་མིག་འཛུམ་གཅིག་གི་ཡུན།
།ང་ནི་མ་བུར་བརྩེ་བ་འདྲ།
།ཁྱོད་ནི་སྙིང་རིང་མགྲོན་པོ་ཡིན།

92
You are here for the length of time
It takes to blink an eye;
I am the enduring love
Of a mother for her child—
You are the distant cousin
Who arrives for an occasional visit.

།ང་ནི་འབུད་པར་བྱེད་དོ་ཟེར།
།ཁྱོད་ནི་བསྒོམ་པར་བྱེད་པ་ཡི།
།སྒོམ་ཆེན་རྣམས་ནི་འདི་ལྟ་སྟེ།
།སེམས་ཉིད་བསྒོམ་པར་བྱེད་དོ་ཟེར།

93
Oh once in a while someone will come
Saying they're a great meditator,
Saying they will contemplate you
And throw me from the mind,
"I will contemplate," they say,
"The mind as it really is."

།སྐད་ཅིག་སྔ་མའི་རྗེས་མི་གཅོད།
།སྐད་ཅིག་ཕྱི་མའི་སྔུན་མི་བསུ།
།ད་ལྟར་ཤེས་པ་སོ་མ་ལ།

།བཅོས་སླད་མེད་པར་བསྒོམ་པ་འདི།

94
They tell us never to revisit
The moment that came before;
They tell us not to anticipate
The moment that comes after:
Meditate upon the mind
As it's been forever more,
No complications, no additions.

།སེམས་རང་བསྒོམ་ལས་མ་འདས་མོད།
།དེ་ཉི་ང་རང་བསྒོམ་པ་ཡིན།

95
In the end then we would have to agree
They are meditating on nothing more
Than the mind itself—
They are meditating on me.

།ང་དང་འཛིན་སྟངས་མི་འགལ་བས།
།ཁྱོད་ཉིད་བསྒོམ་པར་མི་འགྱུར་ཞིང་།
།ང་ལ་གནོད་པར་ག་ལ་འགྱུར།
།དེར་ཡང་ཁྱོད་ཀྱིས་མ་སླེབ་བོ།

96
The way they see things then
In no way contradicts
The way in which I see them.

Thus they can't be meditating on you—

So how could they do any damage to me?
In fact I can't recall that I've met you
In a mind in this meditation.

།ལ་ལ་ཡིད་བྱེད་བཀག་པ་ཡི།
།ཡིད་ལ་བྱར་མེད་བསྒོམ་པ་ཡོད།
།དེ་དང་ང་གཉིས་འཛིན་སྟངས་ནི།
།འགལ་བ་མེད་པས་ངར་མི་གནོད།
།ཁྱོད་ཉིད་བསྒོམ་པར་ག་ལ་འགྱུར།
།དེར་ཡང་ཁྱོད་ཀྱིས་མ་སླེབ་བོ།

97
Others try to stop the mind
From thinking about anything;
Their meditation consists of being careful
Not to think at all.

The way they think of things then
Is in no way incompatible
With the way I think of things,
And again it does me no damage;
How could this be a contemplation
On you? And so neither can I recall
Ever meeting you in a mind
Engaged in this meditation.

།ལ་ལས་སེམས་ནི་གཟུགས་ཅན་དུ།
།བཙལ་བས་མ་རྙེད་དེ་བསྒོམ་པ།
།དེ་ནི་ང་ཡི་ཕྱོགས་ནའང་མེད།

།འཛིན་སྣངས་འགལ་བ་ལྟ་ཅི་སྨོས།
།ཁྱོད་ཀྱི་ཕྱོགས་ནའང་མི་འདུག་པས།
།ང་ལ་ཅིའི་ཕྱིར་གནོད་པ་བྱེད།

98
Some go on an exploration
To see if the mind is a physical thing;
They discover then that it is not,
And think this is meditation.

They're nowhere near me,
Much less incompatible
With the way I think things are.
They're nowhere near you either—
How then could they hurt me?

།ལ་ལ་སེམས་ནི་མ་བཅོས་པ།
།ལྷུག་པ་རྗེན་པར་བསྒོམ་པ་ཡོད།
།དེ་ག་སེམས་རང་བསྒོམ་པ་ཡིན།
།ང་ཉིད་བསྒོམ་ལས་མ་འདས་མོད།
།ང་ཉིད་བསྒོམ་པ་ང་ཡི་གྲོགས།
།ཁྱོད་ཉིད་བསྒོམ་པར་ག་ལ་འགྱུར།
།ཁྱོད་ཀྱིས་མ་སླེབ་ངར་མི་གནོད།

99
Some meditate on the mind
Left untouched, as it is;
They let go of the mind,
They see it naked, raw.

Which of course is nothing more
Than meditating on the mind itself,
And takes them then no further
Than meditating on me.

And meditating upon me
Is to be my friend;
How could it ever be
A meditation on you instead?

Neither have I met you there;
And never has it harmed me.

།ལ་ལ་རིག་པ་ཟང་ཐལ་ཟེར།
།སྣང་བ་ཡིད་ལ་མི་བྱེད་ཅིང་།
།བསྒོམ་པ་ཡིད་ལ་མི་བྱེད་བསྒོམ།
།དེས་ཀྱང་ང་ལ་གཏན་མི་གནོད།
།ང་དང་འཛིན་སྟངས་འགལ་བ་ཡི།
།གཉེན་པོ་ཕྱོགས་ནའང་མི་གདའ་ན།
།ཁྱོད་ཉིད་བསྒོམ་པར་ག་ལ་འགྱུར།
།དེར་ཡང་ཁྱོད་ཀྱིས་སླེབ་པ་མེད།

100
Some do a meditation that
They call "the unstoppable mind";
They bring no image at all to the mind,
And make no attempt at meditation—
Which for them then is meditation.

This is another of those meditations
That does nothing at all to stop me;
It's nothing even close to an antidote,

A state of mind that considers things
In a way that contradicts the way
That I tend to view them myself.

It has nothing to do with meditating
Upon yourself, and again I can say
I've never met you in their minds.

།ཐོས་མེད་བསྒོམ་པ་ཕལ་ཆེར་ནི།
།ངོ་སྤྲོད་འགྲིག་འགྲིག་ཡོད་ཁ་མོ།
།ཚིག་ནི་ཟབ་ཟབ་ཟྲད་ཁམ་ཅན།
།བསྒོམ་ག་རང་དུ་ཡོད་ལགས་ཀྱང་།
།མཉམ་པར་བཞག་ནས་བསྒོམ་ཙ་ན།
།ཕལ་ཆེར་ང་ཉིད་བསྒོམ་པ་མང་།
།ང་དང་ཡོད་ལ་ཁྱད་མ་ཕྱེད།

101
The great mass of people who meditate
Without having had any training
Go around claiming that they are expert
At meeting the mind, face to face.

Deep words they are, most profound,
And baseless boasting too.
They might even be able to go into
Some state of meditation,
But deep within this state of mind
Most of them are meditating
On nothing else but myself.

They seem incapable of distinguishing
Me from simple existence.

།ལ་ལ་ང་མེད་བསྒོམ་ཟེར་ཀྱང་།
།ང་མེད་པ་དང་མེད་པ་གཉིས།
།དབྱེ་བ་གཅིག་ཀྱང་མ་ཕྱེད་པར།
།མེད་པ་ཁོ་ན་བསྒོམ་པ་མང་།

102
There are others who say they meditate
On the fact that I don't exist;
But they fail to make the most simple distinction
Between my not being there
And non-existence itself.
And so many meditate upon
Nothing more than nothing there.

།དེ་རྣམས་ང་ཡི་ཕྲིན་ལས་ཡིན།
།ཁྱོད་ནི་ཕྱོགས་ནའང་མི་གདའ་ན།
།དེ་དུས་ཁྱོད་ཀྱིས་གང་དུ་ཕྱིན།
།ཡུད་ཙམ་ཞིག་ཀྱང་མ་སླེབ་པར།
།ང་ནི་འབུད་པ་གད་མོའི་གནས།

103
All these types of meditation
Are my holy enlightened deeds,
And are nothing remotely close to you.

Who knows where you might have gone
When they are deep in these?
Goodness knows I never see you
Even a moment there.

To say you will drive me from the mind
Is nothing but a joke.

།ཐོས་པ་ཅན་གྱིས་ཁྱོད་བསྒོམ་ཟེར།
།ཡ་མཐའ་མ་མཐའ་བསྒྲུབ་བསྒྲུབ་དང་།
།དཔྱད་པ་མང་པོ་བྱེད་བྱེད་ནས།
།སྒོམ་ལ་སྐྱོན་ནི་འཚོལ་འཚོལ་ཟད།

104
Those who do possess some training
Say they're meditating on you,

But spend their time trying to prove
One thing or another.
They analyze, and then they examine,
Looking again and again
For some problem in the way that others
Try to meditate.

།འཇོག་པའི་དོན་ལ་སྐྱོན་འཚོལ་དང་།
།བསྒོམ་པ་ལ་ཡང་དཔྱོད་དཔྱོད་པ།
།དཔྱོད་པ་པོ་ཡང་དཔྱོད་པར་བྱེད།
།དེ་ཡི་དཔྱོད་པ་པོ་ཡང་དཔྱོད།

105
They try to find some problem
In the conclusions others make;
Then they analyze, and analyze,
The meditations they used to get there;

And then they start to analyze
The one who's doing the analysis,
And then move on to the one
Who's analyzing that.

།དཔྱོད་པའི་གཉེན་པོ་མི་ཟད་པས།
།ཐུག་མེད་པར་དུ་དཔྱོད་པ་ན།
།ངལ་བའི་རྣམ་རྟོག་ཆེན་པོ་ཡི།
།དྲ་བར་ཚུད་ནས་བསྒོམ་རྒྱུ་མེད།
།དཔྱོད་པའི་དུས་སུ་ཡོང་ཡོང་འདྲ།
།འཇོག་ཀར་ཅི་བསྒོམ་འདི་བསྒོམ་མེད།

106
The antidotes of analysis come then
To an infinite regression—
You can analyze on to infinity.

But all you've done is entangle yourself
In a net of long-winded ideas
That will leave you completely exhausted—
There is nothing there to meditate on.

It feels with this kind of analysis
That the next thing must be something,
But whatever you bring to mind then isn't
The next thing any more.

།རིས་འགག་ང་ནི་སྒོམ་པར་བྱེད།
།རིས་འགག་མེད་པ་ཁོ་ན་བསྒོམ།

།རེས་འགའ་ཡིད་ལ་མི་བྱེད་བསྒོམ།
།ཡང་དག་དོན་ལ་འཇོག་ཙ་ན།
།ང་དང་འཛིན་སྟངས་འགལ་བ་ཡི།
།གནས་ལུགས་བསྒོམ་པ་ཉིན་སྐར་ཙམ།

107
And so sometimes people are meditating
On nothing more than me;
And sometimes they are meditating
On nothing more than nothing;
And sometimes they are meditating
On trying to think of nothing.

A person who is meditating
On the way that all things really are—
Who enters a meditation upon
The object which is absolute,
And thus attains a state of mind
Incompatible with how I see things—
Is as common as a star that shines
In the middle of the day.

།འདི་འདྲའི་རྒྱུ་ལས་མ་འདས་ན།
།ང་ནི་འབུད་དོ་མ་ཟེར་ཅིག
།ཁྱོད་ནི་ཨུ་དུམ་ཝ་ར་ཙམ།
།སྟབས་ཀ་ལེགས་ན་ལན་ཅིག་ཡིན།
།དེ་ལའང་བསྐལ་པ་དཔག་མེད་ནས།
།ཚོགས་ཆེན་བླ་མེད་བསགས་པ་དགོས།
།དེ་ཡང་བླ་མ་མཉེས་ལས་འབྱུང་།

108
Until we come to a day when you
Can change this situation,
I would ask you never to speak again
Of trying to drive me from the mind.

You are an udumbara flower—
One of those blooms that only appears
Once in several thousand years.

In the very best of circumstances
You might come, but only once;
And even that requires that one
Spend an inconceivable number
Of eons amassing an unsurpassed
Power of virtuous deeds.

And that can only come by pleasing
The one who is your Lama.

།ང་ལ་དེ་འདྲ་མི་དགོས་ཤིང་།
།ང་ནི་གནས་ཀྱི་བདག་པོ་ཡིན།
།ང་ཉིད་འབུད་པར་བྱེད་པ་ལ།
།ང་དང་འཛིན་སྟངས་འགལ་གྱུར་པ།
།གཉེན་པོའི་ཤེས་རབ་འབྲུལ་མེད་ཅིག
།ངེས་པར་ཡོད་ན་མ་གཏོགས་པ།

109
Now for me that's all unnecessary;
I am this mansion's resident lord.
And sending me from this mind requires
The wisdom that acts against me,

In an unmistaken form:
A way of looking at things
Which is incompatible
With how I see them myself—
There is no other way.

།གཉིས་པོ་གཞན་དག་ཡོད་གྱུར་ཀྱང་།
།ཀུན་གྱིས་ཡིད་ཆེས་མི་བྱེད་པས།
།ཁོ་བོའི་གྲོགས་སུ་གྱུར་པ་ཡིན།
།གྲོགས་སུ་གྱུར་ལ་ཐར་པ་མེད།

110
And even if there were
Some other, different ways,
Nobody would accept them—
They would come and take me as their friend,
And for those who take me as their friend
Freedom will never be.

།ང་ལ་ཐོ་རིག་མ་བཏང་བར།
།འདི་ཡིན་འདི་མིན་མེད་པ་ཡི།
།རྟོག་མེད་ཞེས་པ་བསྒོམ་པ་ལ།
།གནས་ལུགས་བསྒོམ་པར་འདོད་པ་འདུག
།ང་ནི་སྙིང་ནས་གད་མོ་ཤོར།

111
There is another thing that people do
That they think is a meditation
Upon the way things really are:
Rather than hammering me on the head,
They try to reach a state of mind

Free of any conceptions—
A state of mind which never says
Something is either this or that.

།ལ་ལ་སྣང་བ་སེམས་སུ་བྱས།
།སེམས་ནི་སྟོང་པར་ཐག་གཅོད་ཅིང་།
།སྟོང་པ་སྒྱུ་མར་བྱས་ནས་སུ།
།སྒྱུ་མ་རང་བཞིན་མེད་པར་བསྒོམ།
།དེ་ནི་གནས་ལུགས་བསྒོམ་པར་འདོད།
།དེ་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཁོ་ན་ཡིན།
།ལེགས་ན་སྒྱུ་མར་བསྒོམ་པ་ཙམ།

112
Some count awareness as the mind,
Then decide the mind must be empty.
Then they decide that being empty
Must mean the mind's an illusion.

Meditating on this illusion
Is then what it means to say the mind
Possesses no nature of its own;
This then they hold to be meditation
On the way things really are.

But the object here is nothing more
Than the deceptive nature of things;
At best they are only meditating
On what it means to be an illusion.

།ང་མེད་བསྒོམ་ན་ང་ལ་གནོད།

།ང་དང་ང་མེད་དངོས་འགལ་ཏེ།
།ང་མེད་བསྒོམ་པ་མ་བྱུང་ཕྱིན།
།ང་དང་འཛིན་སྟངས་མི་འགལ་བས།
།ང་ལ་གནོད་པར་ག་ལ་འགྱུར།

113
If one were to find in a meditation
That I was something that didn’t exist,
Then that would damage me, because
I can’t not be here and be here too.

But until such time as a person reaches
A meditation where they conclude
That I’m not here, then their view of things
And mine are not in contradiction,
And they could never hurt me at all.

This is only the first part of the translation of the text, which will be continued in the upcoming courses.

(A little extra treat:)

Seeing & Believing

The following very helpful clarification of the way things appear, and how we take them, at different levels is found in The Excellent Path of Total Virtue which Leads to Liberation: Lecture Notes on the Practice of the Mahamudra, or Great Seal, in the Tradition of the Oral Lineage of the Virtuous Ones, *written by Keutsang Lama Lobsang Jamyang Munlam (b. 1689), of Sera Mey Tibetan Monastery.*

སྤྱིར་བུམ་པ་ལྟ་བུ་ལ་དམིགས་ནས་འཛིན་ཚུལ་འདི་ལྟར་ཡོད་དེ།

Generally speaking, there are four different ways that something like a water pitcher seems to be, as opposed to how we take it to be:

བུམ་པར་སྣང་ཞིང་འཛིན་པ།

(1) A water pitcher can seem to be a water pitcher, and we can take it that way.

བུམ་པ་བདེན་གྲུབ་ཏུ་སྣང་ཞིང་འཛིན་པ།

(2) A water pitcher can seem to be real, and we can take it that way.

བུམ་པ་བདེན་མེད་དུ་སྣང་ཞིང་འཛིན་པ།

(3) A water pitcher can seem not to be real, and we can take it that way.

བུམ་པ་མིང་རྐྱང་བཏགས་ཡོད་ཙམ་དུ་སྣང་ཞིང་འཛིན་པ་བཅས་བཞི་ཡོད།

(4) A water pitcher can seem to exist as nothing more than something projected through an image [created by the seeds in our mind, which were planted by how we treat others], and we can take it that way.

སྟོང་ཉིད་མ་རྟོགས་བར་དུ་རང་རྒྱུད་ལ་དང་པོ་གཉིས་ཡོད་ཕྱི་མ་གཉིས་མེད།

A person has the first two, but not the second two, up until the point where they perceive emptiness [*Translator's note: the author does not say here "directly"*].

སྟོང་ཉིད་རྟོགས་ནས་དགྲ་བཅོམ་དང་ས་བརྒྱད་པ་མ་ཐོབ་བར་དུ་བཞི་ཀ་ཡོད།

A person has all four from the point when they perceive emptiness up to the point that they attain the state of an enemy destroyer (nirvana), and the eighth bodhisattva level.

དགྲ་བཅོམ་པ་དང་ས་བརྒྱད་པ་ཡན་ལ་བདེན་སྣང་ཡོད་ཀྱང་བདེན་འཛིན་མེད་པས་གཉིས་པ་མེད་གཞན་ཐམས་ཅད་ཡོད།

From the point that one does attain the state of an enemy destroyer, and the eighth bodhisattva level, and at the levels above these, things can seem to be real but we don't take them that way; therefore, all of the four except for the second are had here.

སངས་རྒྱས་ནས་གང་ཡང་བདེན་གྲུབ་ཏུ་སྣང་མི་སྲིད་པས་བདེན་སྣང་ཡང་མེད། འོན་ཀྱང་སེམས་ཅན་གཞན་ལ་བདེན་གྲུབ་ཏུ་སྣང་བའི་ཆ་སངས་རྒྱས་ལ་སྣང་དགོས་པས་བདེན་སྣང་སངས་རྒྱས་ལ་སྣང་བ་ཡང་མི་འགལ་བར་ཞེས་པར་བྱའོ།།

Once we do achieve enlightenment, it is impossible for anything to seem to us to be real. We would have to say though that the fact that things seem as if they are real to other beings is something that would appear to an enlightened being. And you should understand that it is therefore no contradiction to say that things' appearing to be real is something that can appear to an enlightened being.